

Főtitkári jelentés az Erdélyi Múzeum-Egyesület 2022. évi munkájáról

2022-ben egyesületünk küldetéséhez híven végezte tervezett projektjeinek megvalósítását, s szolgálta az erdélyi magyar tudományosságot. Az EME saját kutatóintézettel, tudományos könyvtárakkal rendelkezik, digitális adattárat, tudományos szakosztályokat, ifjúsági szakcsoportokat, kutatóműhelyeket, fiókegyesületeket, illetve könyvkiadót működtet. E felsorolás alapján egyértelmű, hogy a főtitkári jelentés nem adhat számot e sokrétű tevékenység minden részletéről, azok időrendi leírását az egyesület honlapján közzétett eseménytárban találják meg tagtársaink.

Az Erdélyi Múzeum-Egyesület 2022. évi tevékenysége a munkaterv szerint haladt, a szakosztályok és fiókegyesületek megtartották a tervezett rendezvényeiket. Az EME által fenntartott és működtetett Jakó Zsigmond Kutatóintézet tevékenysége a rögzített céloknak és munkaterveknek megfelelően haladt, ugyanakkor az egyesület külső kutatási programokat is támogatott. Kiadónk 2022 folyamán is kiterjedt és eredményes tevékenységet folytatott, a tudományos periodikák és konferenciakiadványok megjelentetése mellett számos önálló kötetet is közreadtunk, ezekről a felelős kiadó beszámolójában adunk tájékoztatást.

Az EME, céljai megvalósítása érdekében, együttműködik a hazai és anyaországi tudományos műhelyekkel, kutatóintézetekkel, felsőoktatási és közművelődési intézményekkel. Ezek az együttműködések az elmúlt évben is számos közös kutatási programot, szakmai rendezvényt és tudományos kiadványt eredményeztek.

Kétévi kényszerű szünet után az Erdélyi Múzeum-Egyesület ismét a hagyományos formában, személyes jelenléttel tarthatta meg négyévenkénti tisztújító közgyűlését március 26-án a kolozsvári Protestáns Teológiai Intézet dísztermében. A Magyar Tudományos Akadémia képviselőjében Morvai Tünde, az MTA Magyar Tudományosság Külföldön Elnöki Bizottságának osztályvezetője tisztelte meg jelenlétével a közgyűlést. A közgyűlés Bitay Enikő korábbi főtitkárt választotta meg az EME elnökévé, Bogdándi Zsolt pedig a főtitkári tisztségre nyert megbízatást. Megújult az elnökség és a választmány egy része is. A közgyűlés arról is szavazott, hogy az EME kutatóintézete felvegye a Jakó Zsigmond Kutatóintézet nevet.¹

Egyesületi rendezvényeink közül kiemelkedő jelentőségű a 21. alkalommal megszervezett *A Magyar Tudomány Napja Erdélyben* című konferenciasorozat, amelynek nyitóünnepségét 2022. november 18-án, pénteken tartottuk a kolozsvári Protestáns Teológiai Intézet dísztermében. A hagyományokhoz híven a rendezvény fővédnöke a Magyar Tudományos Akadémia elnöke volt. A pénteki nyitóünnepségen plenáris előadások hangzottak el a tudomány időszerű kérdéseiről, és sor került a Gr. Mikó Imre-emléklapok átnyújtására, mely idén is fontos ünnepi mozzanata volt a rendezvénynek. Az ünnepi megnyitó délutáni szekciója az EME-székház előadótermében zajlott, ahol nagyszámú közönség hallgatta meg a plenáris előadásokat. A délutáni plenárisok megtartására ez alkalommal is fiatal erdélyi kutatókat kértünk fel különböző szakterületekről, azzal a céllal, hogy kutatási eredményeiket minél szélesebb körben mutassák be a hazai közönség előtt. November 19-én, illetve e hónap más napjain az EME 7 szakosztálya és 5 fiókegyesülete 16 szekcióüléssel tartotta meg a saját konferenciáját, összesen 244 szerző 154 előadása került bemutatásra, ezenkívül 14 könyvbemutatóra és 5 különböző díjátadásra is sor került. Hét rendezvény Kolozsváron, hét más településen (Csíkszeredában, Gyergyószentmiklóson, Marosvásárhelyen, Sepsiszentgyörgyön, Temesváron és Nagyváradon), egy rendezvény pedig az online térben zajlott.²

¹ <https://www.eme.ro/esemeny/-/tartalom/esemeny-356078> <https://www.eme.ro/hir/-/tartalom/az-erdelyi-muzeumegyesulet-jako-zsigmond-kutatointezete-363552>

² <https://www.eme.ro/esemeny/-/tartalom/esemeny-398601> <https://www.eme.ro/esemeny/-/tartalom/esemeny-385499>
<https://www.eme.ro/esemeny/-/tartalom/esemeny-398352> <https://www.eme.ro/esemeny/-/tartalom/esemeny-398384>
<https://www.eme.ro/esemeny/-/tartalom/esemeny-398576> <https://www.eme.ro/esemeny/-/tartalom/esemeny-399638>
<https://www.eme.ro/esemeny/-/tartalom/esemeny-399987> <https://www.eme.ro/esemeny/-/tartalom/esemeny-400601>
<https://www.eme.ro/esemeny/-/tartalom/esemeny-399726> <https://www.eme.ro/esemeny/-/tartalom/esemeny-399687>
<https://www.eme.ro/esemeny/-/tartalom/esemeny-399935> <https://www.eme.ro/esemeny/-/tartalom/esemeny-408243>

Tagságunk

Nyilvántartásunk szerint a 2013–2023 közötti időszakban Egyesületünk taglétszáma 2524 fő, melyből 1662 fő rendes tag (aktív és nyugdíjas), 862 tagunk pedig egyetemi hallgató. 2022-ben 168 új tag lépett be Egyesületünkbe, 2022-re 629 tag fizette ki a tagdíját.

Szakosztályaink

Az egyesület szakosztályai az elmúlt évben a hagyományos módon fejtették ki tevékenységüket, az előadások mellett tudományos konferenciákat, műhelymegbeszéléseket és könyvbemutatókat is szerveztek.

I. A Bölcsészlet-, Nyelv- és Történettudományi Szakosztályunk jelentősebb rendezvényei közül kiemeljük a május 7-én *Kormányzás és kultúrapártolás a hosszú XIX. században* címmel tartott Bánffy György-émlékkonferenciát, melyet a KAB-bal és a BBTE Hungarológia Doktoriskolájával partnerségben szerveztünk meg. Július 5-én a Jakó Zsigmond Kutatóintézet szervezésében középkorász konferenciára került sor, melyen a korszak nyolc magyarországi és négy erdélyi kutatója adott elő, reprezentatív képet nyújtva a magyar medievisztika időszerű kutatási irányvonalairól. Október 5–6-án, születésének 100. évfordulója alkalmából tudományos konferencia keretében emlékeztünk meg egykori főtitkárunk, Kiss András levéltáros, történetkutató és jogtörténész személyéről és munkásságáról. Október 7-én *Kutatásszemléleti, -módszertani és -történeti összefüggések a magyar néprajztudományban* címmel néprajzi konferenciára (partnerségben a Kriza János Néprajzi Társasággal), december 16-án pedig a *Bálint Tibor nemzetközi emlékkonferenciára* (a MTA KAB-bal együttműködésben) került sor.

Több rendezvényt is szerveztünk a Kolozsvári Magyar Napokon: augusztus 16-án *Gróf Teleki Sámuel kormányhivatalnok és könyvtáralapító* címmel kerekasztal-beszélgetésre és képműkiállításra, augusztus 18-án *Bálint Tibor – történetek tőle, róla. Irodalmi matiné a költő születésnapján* című beszélgetésre, augusztus 19-én pedig a *Petőfi nyomán: érzékeny dalköltészet a 19. században* című előadással egybekötött zenei beavatóra került sor.

A *Magyar Tudomány Napja Erdélyben* szakosztályi összejövetele – immár hagyományosan – két szekcióban zajlott le. Az irodalom, nyelvészet és színháztudományi szekció tanácskozására november 19-én került sor. Egyed Ákos volt szakosztályi elnök bevezető szavai után sor került az előadásokra, minden egyes tematikus blokkot érdemi megbeszélés követett. Előadóink között tagtársaink mellett a veszprémi Pannon Egyetem, a kolozsvári Babeş–Bolyai Tudományegyetem, a Bukaresti Egyetem munkatársai és doktoranduszok is szerepeltek. Ugyanekkor került sor az Erdélyi Múzeum 2022/3-as számának és a CERTAMEN IX. kötetének a bemutatására (a kiadványokat Varga P. Ildikó, Egyed Emese és Pakó László ismertették). Rendezvényünk keretében ismertette Keszeg Vilmos a 2022. évi Debüt-díj eredményét, miszerint Nagy Zsolt (id. Veress László: *Népgyógyászat és hivatalos orvoslás határán. Segesvár gyógyszerészet-történeti emlékei* c. kötet szerkesztése és közzététele) és Both Noémi Zsuzsanna (*A székely faluközösség nótáriusa. Imreh István élete és munkássága* c. kötet) kapta az elismerést.

A történelem szekció munkálatai szintén november 19-én zajlottak, egyháztörténeti (középkor) és jogtörténeti előadások (kora újkor) hangzottak el. A szekciót idén is az EME Jakó Zsigmond Kutatóintézetének munkatársai szervezték. A középkorra vonatkozó előadások a Bagi Dániel professzor által vezetett, Az Árpád-és Anjou-kor Magyar egyházi archontológiájának kérdései elnevezésű kutatócsoport tevékenységét, Erdély történetére is vonatkozó eredményeit mutatták be (Bagi Dániel, Báling Péter, Galambosi Péter, Buják Gábor).

A kora újkori jogtörténetet kutató munkatársak bemutatkozásával folytatódott a konferencia, akik kutatásaikat Az Erdélyi Fejedelemség kormányzat- és jogtörténetének forrásai nevű projekt keretében végzik, a BTK TTI főmunkatársa és kora újkori osztályvezetője, Oborni Teréz vezetésével. Előadásokat hallgathattunk Oborni Teréz, Mátyás-Rausch Petra, Bogdándi Zsolt, Rác Balázs Viktor, Karda-Markaly Aranka történész kollégáinktól.

A fenti tudományos értekezések mellett még hallhattunk Péchi Simon kancellár szerteágazó tevékenységéről (Újlaki-Nagy Réka, Gálfi Emőke), a sebesvári végvárról az Apafi-korszak első felében (Szalai Ágnes), az újkori családtörténet új eredményeiről (Csoma Nikol) és a kolozsvári tömegközlekedésről a 20. század negyvenes éveiben. Az előadások után sor került két történeti tematikájú, frissen megjelent kötet bemutatójára, melyeket Kovács András akadémikus, illetve Oborni Teréz ismertetett.

Az említett konferenciák mellett a szakosztály több egyéni előadót is meghívott: Bezeczky Gábor irodalomtörténész (Budapest) a kiegyezés és az első világháború közti periódus magyar kultúrájáról tartott előadást, Bálint Emese (Milestone Intézet – Budapest) a 17. századi anabaptista krónikákról és iparművészetről értekezett, Sárándi Tamás történész (Marosvásárhely) pedig a nemzetiségi oktatáspolitikát 1868–1944 közötti alakulását ismertette.

A megemlékezések rendjén, április 6-án Egyed Péter (1954–2018) filozófusra emlékeztek barátai és tisztelői az EME előadótermében *Búcsúkoncert* című, 1981-ben megjelent kötete verseivel és Haáz Bence zenés intermezzójával.

Szakosztályunk egyes kiadványok bemutatását is megszervezte: szeptember 5-én *A Felhőpárna. Versek léten innen és túl* című, 2021-ben Budapesten megjelent illusztrált gyerekkönyv bemutatására került sor, október 18-án pedig – az Iskola és színházkultúra Erdélyben (XVII–XXI. század) c. műhelyhét keretében – Gábor Csilla ismertette a *Ferences iskoladrámák* című kiadvány második és harmadik kötetét.

A szakosztály keretében az elmúlt évben két külső kutatási program zajlott: az EME jelenlegi kéziratárában levő Orosz Endre- és Csetri Elek-hagyatékok feldolgozására Csoma Nikol és Tankó Róbert magiszteri hallgatók vállalkoztak, Egyed Emese irányításával pedig női szerzőkre fókuszáló irodalomtörténeti kutatások zajlanak (Jakab Imola – Wass Ottilia irodalmi és kultúraráptoló tevékenysége; Bereczki Szende – Cseh Katalin költészete).

Az I. szakosztály tagjai az Erdélyi Múzeumban és a CERTAMEN kötetekben is publikálnak, könyveik kiadására szívesen választják az EME magas tudományos besorolású kiadóját. Megjelent a szakosztályi tagok szerkesztésében készült CERTAMEN IX., szerkesztés alatt van a CERTAMEN X.

2. A Természettudományi Szakosztály január 27-én tartotta meg évi tisztújító közgyűlését, online formában. A közgyűlésen az elnökség beszámolt az előző év tevékenységéről, ismertette a 2022-re javasolt munkatervet és a költségvetés-tervezetet. Lezajlott a szakosztályi tisztújítás a 2022–2026. időszakra, és a választmányi tagok kijelölése is megtörtént.

A szakosztályi tevékenység alapját a havi tudományos előadások megtartása képezte. A közgyűlésen elfogadott munkaterv, valamint az utólagos kiegészítések szerint négy előadás hangzott el, nagyrészt online formában (február 24. – Dr. Ionescu Artur: *Tűz és jég találkozása: rejtélyes barlangok a Szent Helens vulkánon*; március 31. – Ruskál Ágnes: *A tőzeg mint klímaindikátor*; június 30. – Patkó Ferenc: *Rovarok és élőhelyeik*; szeptember 29. – Csavdári Alexandra és Ruskál Ágnes: *Nagybánya és környéke bányavirágai*).

A Magyar Tudomány Napja keretében került sor a 21. természettudományi videokonferenciára. A konferencia célja a természettudományok különböző területeit művelő tudósok és tudományos kutatók számára alkalmat teremteni az alkotó találkozásra, egymás munkáinak megismerésére. Az idei rendezvényt összesen 25 személy kereste fel és vett részt a konferencia munkálataiban, és összesen 10 előadás hangzott el. A plenáris előadások keretében az 50 éve elhunyt Nobel-díjas tudós, Békésy György munkájáról emlékeztek meg. A szekció-előadások keretében az előadók saját, legújabb kutatási eredményeiket mutatták be, változatos témakörökben (növénytan etológia, a környezet megzavarása mintavételkor, a kísérleti eljárások különböző sejtekkel és növényi kivonatokkal, a városi szennyvíz tisztítása stb.).

3. Az Orvos- és Gyógyszerésztudományi Szakosztálynak jelenleg 889 aktív tagja van. A 2022-es év folyamán 64 új tag iratkozott be. Ebben az időszakban a választmány 3 alkalommal tartott gyűlést hibrid formában, de a tisztségviselők többször is találkoztak a felmerülő problémák megbeszélése és megoldása végett. Területi központjaink közül meg kell említenünk a szatmárnémeti területi csoport kiemelkedő aktivitását, Leiber Eleonóra vezetésével. A területi csoportok rendezvényein

szakosztályunk gyakran más szervezetekkel társulva, társszervezőként szerepel, mint például a Hargita Megyei Orvostudományi Akadémia Csíkszeredában, a Pápai Páriz Alapítvánnyal Székelyudvarhelyen, a Báthory István Alapítvánnyal Szilágysomlyón, a Dr. Lükő Béla Orvostudományi Egyesülettel Szatmárnémetiben és a Magyar Egészségügyi Társasággal.

Továbbra is arra buzdítjuk szakosztályunk minden tagját, hogy keresse a kapcsolatot a foglalkozásának megfelelő szakcsoporttal, illetve ennek hiányában új szakcsoportokba tömörüljenek, melynek megalakulásáról és tevékenységéről értesítsék írásban az EMEOGYSZ titkárságát. Szakosztályunk tevékenységének hatékonyabbá tételét segíti elő az Orbán-Kis Károly választmányi tag által karbantartott szakosztályi honlapunk: www.emeogysz.ro. 2014 őszétől tagtársainkat hírlevelekben értesítjük a fontosabb rendezvényekről és egyéb tudnivalókról. Szakosztályunkat mint az orvostovábbképzőket szervező egyesületet 2022-ben is kreditpontadó szervezetként akkreditáltattuk az országos Orvosi és Gyógyszerész Kamaráknál, a Fogorvosi Kamaránál ezt nem sikerült megvalósítani.

2022-ben az Orvostudományi Értesítő 95. kötetének két különszáma jelent meg (a XXX. tudományos ülés, valamint a XXIX. tudományos diákköri konferencia összefoglalóit tartalmazó kötetek). 2021-ben áttértünk az in extenso cikkek folyamatos közzétételére, így a 2021/1-es és 2-es számok nyomdakész cikkei már elérhetők a honlapon. A lap felelős szerkesztői teendőit és a De Gruyter/Sciendo kiadóval való kapcsolattartást továbbra is Mezei Tibor látja el. 2018-tól a folyóirat nemzetközi adatbázisokban is szerepel, 2021-től a Magyar Tudományos Művek Tára is jegyzi. A határidők betartását nehezítette, hogy a szerkesztőségbe kevés kézirat érkezett be. Emiatt csak a 94. kötetet (2021) sikerült teljesen lezárni. Az Orvostudományi Értesítő kiadásának nyomdai költségeit a Gedeon Richter Románia Rt. gyógyszercég fedezi. Nyomtatott formában a folyóiratot eljuttatjuk a szakosztály azon tagjai számára, akik ez iránti igényüket jelezték. Elektronikus formában az összes kötet elérhető az Orvostudományi Értesítő honlapján (www.orvtudert.ro/www.sciendo.com/journal/ORVTUDERT). Folyóiratunk a nyílt hozzáférés nemzetközi standardjait követi. A MOGYE azon döntését ellensúlyozandó, hogy csak az angol nyelvű cikkek számítanak nemzetközi adatbázisban jegyzetteknek, 2022-től a magyar szöveg szerkesztőségileg elkészített angol fordítása is részét fogja képezni a cikkeknek.

A XXX. tudományos ülés megnyitó ünnepségén került bemutatásra szakosztályunk 30 éves tevékenységét részletesen bemutató, *30 év anyanyelven az egészségtudományok szolgálatában 1991-2020* című kötet, melynek szerkesztői Szilágyi Tibor, Gyéresi Árpád és Egyed-Zsigmond Imre. A szakosztály fő tevékenysége a tudományos összejövetelek szervezése. Ezeknek egy része a szakosztályon belül működő szakcsoportok és területi csoportok szervezésében zajlott, szakmai-tudományos továbbképzők keretében.

2022. április 7-9 között Marosvásárhelyen szerveztük meg a XXX. tudományos ülés ülésszakot, melyen összesen 286 orvos, 152 fogorvos, 43 gyógyszerész vett részt. A konferencia előrendezvényeként a Pályakezdő orvosok és gyógyszerészek fórumára került sor, az Erdélyi Rezidens Orvosok Szövetsége szervezésében. Csütörtökön délelőtt ideggyógyászati továbbképzőt szerveztünk, délután pedig orvosoknak és gyógyszerészeknek tartottunk továbbképző előadás-sorozatot, a fogorvosoknak pedig hands on workshopot szerveztünk. Köszönjük Szatmári Szabolcsnak az ideggyógyászati, Székely Editnek az antibiotikum-rezisztencia témájú, valamint Leiher Leonóranak a fogorvostudományi továbbképző és workshop szervezésében nyújtott segítségét.

Ugyancsak csütörtökön este került sor a megnyitóünnepségre. Ennek keretében a szakosztály Lencsés György-díjat adományozott dr. Noszál Béla, a Semmelweis Egyetem, Gyógyszerésztudományi Kar egyetemi tanárának. Péntek délelőtt a Kultúrpalota nagytermében plenáris előadásokat hallhattunk a szakma jeles külföldi és hazai képviselőitől. Péntek délután és szombat délelőtt a résztvevők 12 szekcióban 123 dolgozatot és 6 posztert mutattak be. A záróünnepségen a következő díjakat osztottuk ki: a legjobb kísérletes munkáért (Krizbai István által felajánlott díjat) Bod Réka Barbarának, valamint két magyarországi, gyógyszerész professzor által felajánlott díjat három, fiatal gyógyszerész kollégának: Papp Lajos és Ferencz Elek egyetemi tanársegédeknek, valamint Lieb Dorottyának.

A családorvosi szakcsoport tevékenységéből említésre méltó a 2022. március 11–12. között Székelyudvarhelyen a Pápai Páriz Ferenc Alapítvánnyal, a Magyar Egészségügyi Társasággal és a Hargita Megye Orvosi Kollégiumával közösen szervezett nagyszabású, XXVIII. családorvosi továbbképző konferencia, külföldi és hazai előadókkal, 294 résztvevővel, amelyből 255 orvos és

gyógyszerész, 39 szakdolgozó. A továbbképző konferencián 16 előadás hangzott el a különböző szakterületekről, 6 külföldi előadás budapesti, szegedi, pécsi, debreceni professzorok részéről, 9 előadó a Marosvásárhelyi Orvosi és Gyógyszerészeti Egyetemről, valamint egy előadó a Székelyudvarhelyi Városi Kórháztól. A Romániai Orvosi Kollégium 11 kreditponttal értékelte a tudományos rendezvényt. Köszönet illeti Pelok Benedek és Balla Árpád főorvos urakat, az akkreditált konferencia főszervezőit.

2022. szeptember 30. és október 2. között a XXX. Báthory-apok keretén belül került megrendezésre a XXVIII. orvostovábbképző *Egészséges életmód a koronavírus-járvány után (?)* címmel, Széman Péter, az EME szilágysomlyói csoportjának vezetője szervezésében. A konferencia Kolozsváron, a Babeş–Bolyai Tudományegyetemen került megrendezésre, ezáltal is tisztelegve a 150 éves kolozsvári magyar egyetemi oktatás évfordulója előtt. A továbbképzőn 8 előadás hangzott el. A Magyar Tudományos Akadémia által is támogatott konferencia a Báthory István Alapítvány, a Magyar Egészségügyi Társaság, az Erdélyi Múzeum-Egyesület Orvos- és Gyógyszerésztudományi Szakosztályának, illetve az EME szilágysomlyói csoportjának égisze alatt zajlott.

A Magyar Tudomány Napja Erdélyben központi rendezvénye 2022. november 18-án került megrendezésre. A *Fiatal kutatók a tudomány szolgálatában* plenáris előadások sorában a szakosztályunk részéről dr. Kerekes-Máthé Bernadett adjunktus *Fogmorfológiai jellegzetességek és metrikus paraméterek csírahiányban* címmel tartott előadást. Szakosztályunk kolozsvári rendezvényét dr. Bódizs György alelnök szervezésében, november 19-én, a kolozsvári Sapientia EMTE Óváry-termében tartotta. Előadást tartottak Gaal György, Bódizs György és Molnár Géza.

Szakosztályunk a Magyar Tudomány Napja Erdélyben égisze alatt szervezte meg november 4-én a marosvásárhelyi Kultúrpalota kistermében a Ferenc József Tudományegyetem és utóda, a Marosvásárhelyi Orvosi és Gyógyszerészeti Intézet alapítása tiszteletére tartott emlékülést a 150 éves erdélyi magyar orvos-és gyógyszerészképzés évfordulója alkalmából. Az ünnepi rendezvényen Gaal György, Péter H. Mária és Spielmann Mihály tartott előadást, amelyet kötetlen beszélgetés követett Ferencz László egyetemi tanárral és Nagy Attila főorvossal. Az eseményt Csiha Nagy Emese hárfajátéka tette színesebbé. Az ünnepség után Gaal György [Az erdélyi tudományosság fellegvára - a kolozsvári Ferenc József Tudományegyetem alapításának 150. évfordulójára](#) című könyvét dedikálta.

2022. november 11–12. között zajlott le a szakosztályunk állandó őszi konferenciájaként meghirdetett XXIV. erdélyi orvosnapok, melynek főszervezője a Hargita megyei Orvosi Kollégium, partnerek a csíkszeredai Megyei Sürgősségi Kórház, illetve a gyergyószentmiklósi és a székelyudvarhelyi kórházak. A konferenciát és workshopot a Romániai Orvosi Kollégium 20 ponttal kreditálta. Az igen sikeres, kétnapos rendezvény a csíkszeredai Apáczai Csere János Pedagógusok Házában zajlott. Az orvosnapokon 22 előadó és 200 regisztrált hallgató vett részt. A konferencián rangos budapesti meghívottak, a marosvásárhelyi orvosi és gyógyszerészeti egyetem oktatói és tapasztalt székelyföldi szakorvosok tartottak előadásokat. Köszönet illeti a főszervezőket: Dr. Biró Lászlót, Dr. Szakács Oszkár-Balázst, dr. Szöllősi Attilát, dr. Könczei Csabát és Dr. Solti Norbertet.

Szakosztályunk minden évben pályázatot ír ki orvosok, fogorvosok és gyógyszerészek kutatói tevékenységének és szakmai érvényesülésének segítésére. 2022-ben Fülöp Zsolt-Zoltán és Boda Ferenc pályázatai részesültek támogatásban.

A Semmelweis Egyetem Gyógyszerésztudományi Kara és az Erdélyi Múzeum-Egyesület Orvos- és Gyógyszerésztudományi Szakosztálya pályázatot hirdetett meg a gyógyszerész/orvos kutatók/kutatócsoportok részére az erdélyi és a budapesti régió közti tudományos együttműködés fellendítése céljából, valamint egyetemi hallgatók részére a gyógyszerkutatásba, illetve a nagyműszeres gyógyszerésztudományi technikákba való bekapcsolódás céljából. Négy pályázat nyert támogatást.

A szakosztályunk által 2006-ban létrehozott Csögör Lajos-díj és -oklevél kiosztására 2022-ben az egyetemi évet záró ballagáson került sor a vártemplom udvarán. A díj elismerő oklevelet és pénzjutalmat foglalt magában, amelyet az 4 díjazott diáknak (Karda Borbála, Kerekes Angyalka, Papp Andrea, Péterfi Orsolya) Szilágyi Tibor szakosztályi elnök adott át. Ez alkalommal került sor a Dr. Formanek Gyula-emlékdíj átadására is, a pályázat nyertese Péterfi Orsolya gyógyszerészhallgató.

A szakosztály 160 euróval támogatta Mátis Dóra egyetemi hallgató részvételét és poszterbemutatóját az Európai Gasztroenterológiai Társaság október 8-11. között Bécsben megrendezett konferenciáján. Ebben az évben Péter H. Máriát a szakosztályunkkal intézményesen is együttműködő Magyar

Gyógyszerésztudományi Társaság tevékenysége elismeréseként szenátusi tagjának választotta. 2022-ben Kolcsár Melinda és Puskás Attila docensek (Marosvásárhely) Pápai Páriz Ferenc Alapítvány életműdíjban részesültek. Szakosztályunk az egyetlen orvos-, fogorvos- és gyógyszerésztudományt anyanyelvünkön művelő egyesület Romániában. Kapcsolatunk van az MTA Magyar Tudományosság Külföldön Elnöki Bizottságával, a Kolozsvári Akadémiai Bizottsággal, amelynek Orvostudományi Szakbizottságát Szilágyi Tibor egyetemi tanár, a Gyógyszerésztudományi Szakbizottságát Sipos Emese egyetemi tanár vezeti, a Magyar Gyógyszerésztudományi Társasággal, amelynek tanácskozó testületében Sipos Emese egyetemi tanár mint szakosztályunk képviselője is jelen van. Szakosztályunk együttműködik a Magyar Egészségügyi Társasággal (MET), ahol Széman Péter főorvos a MET Erdélyi-régió felelőse, a magyarországi Országos Alapellátási Intézettel, a Kárpát-medencei Tehetségkutató Alapítvánnyal, a Magyar Általános Orvosok Tudományos Egyesületével, az Amerikai Magyar Orvosszövetséggel Szabó Béla alelnök révén, a Sapientia Erdélyi Magyar Tudományegyetemmel, a Studium-Prospero Alapítvánnyal, valamint a Marosvásárhelyi Magyar Diákszövetséggel. A felsorolt, országos és nemzetközi szervezeteken kívül szakosztályunk kapcsolatban van olyan helyi alapítványokkal és társaságokkal, mint például a Keresztény Orvosok Szövetsége (KEOSZ), a szilágysomlyói Báthory István Alapítvány, az Erdélyi Magyar Közművelődési Egyesület marosvásárhelyi szervezete, a székelyudvarhelyi Pápai Páriz Ferenc Alapítvány, a szatmári Szent-Györgyi Albert Társaság és a Dr. Lükő Béla Orvostudományi Egyesület. A tervezett XXX. tudományos ülészek előtt szerződést kötöttünk a EuPlatesc online tranzakciókat biztosító céggel, lehetővé téve a konferencia regisztrációs díjának online kifizetését. 2022-ben kibővítettük ezt a szolgáltatást a tagdíjbefizetésre is. A beszámolóban vizsgált időszakban a Magyar Gyógyszerésztudományi Társaságtól cserefolyóiratként a Gyógyszerészetet és az Acta Pharmaceutica Hungaricát kaptuk. Köszönjük az Elnökség tagjainak önkéntes tevékenységét, valamint Diamantstein Derzsi Zsuzsanna titkárnőnek hatékony munkáját, amelyet a szakosztály érdekében kifejt.

4. A Jog-, Közgazdaság- és Társadalomtudományi Szakosztály január 29-én tartotta évi tisztújító közgyűlését, tevékenységi beszámolóval, szakosztályi és választmányi tisztújítással, a 2022-es tervek megbeszélésével. A szakosztályi közgyűlésre online felületen került sor.³ A szakosztály rendezvényei közül kiemeljük a *IX. erdélyi magyar vendéglátás és turizmus konferenciát*, amely június 6-án került megrendezésre a Babeş-Bolyai Tudományegyetem Földrajz Intézete közreműködésével. A rendezvényen a Kárpát-medencei kulturális turizmusra és ennek lehetőségeire igyekeztek fókuszálni, illetve arra, hogy az ezeken a területeken tevékenykedő szakemberek hogyan járulhatnak hozzá a kulturális értékek bemutatásához és gazdasági hasznosításukhoz. A 2022-es Magyar Tudomány Napja Erdélyben rendezvénysorozat keretében szakosztályunk a Sapientia EMTE Jogtudományi Intézetével közösen szervezte meg éves rendezvényét, amely idén a 150 éves kolozsvári magyar egyetemi oktatás ünnepének égisze alatt a felsőfokú jogtudományi oktatás kezdeteit, illetve oktatói közösségének karát mutatta be a közönségnek. A rendezvényen Dr. Kokoly Zsolt egyetemi adjunktus, a Sapientia EMTE Jogtudományi Intézetének adjunktusa tartott előadást *Jogakadémiától az egyetemig (1863–1872)* címmel. Előadásában a kolozsvári egyetem közvetlen elődének tekinthető jogakadémia működésének sajátosságait, tanári rekrutációjának stratégiáját és a hivatásosodás felé törekvésének ívét tárgyalta. A konferencián 40 személy vett részt: joggyakorlók, történészek, az akadémiai közösség képviselői és egyetemi hallgatók.

5. A Műszaki Tudományok Szakosztálya, küldetéséhez híven, 2022-ben is megtartotta tudományos és tudományszervező programjait. Nemzetközi tudományos üléseket, tudomány-népszerűsítő előadásokat, szakmai táborokat szerveztünk, és a rendelkezésünkre álló eszközökkel támogattuk a műszaki vonatkozású tudományos kutatásokat. Tevékenységeink eredményeit kiadványsorozatainkban tettük közzé nyomtatásban, illetve az EME elektronikus könyvtárában,⁴ az EDA-ban⁵ és nemzetközi adatbázisokban. A jelentősebb események részletes, fényképes beszámolóit az EME Intézményi tárában olvashatók,⁶ illetve megtekinthetők a szakosztály YouTube-

³ <https://www.eme.ro/esemeny/-/tartalom/esemeny-350670>

⁴ <https://www.eme.ro/publication-hu/>

⁵ <https://eda.eme.ro/handle/10598/58>

⁶ <https://eda.eme.ro/handle/10598/14940>

csatornáján.⁷

A szakosztály közgyűlése február 11-én virtuális térben zajlott tevékenységi beszámolóval, szakosztályi és választmányi tisztújítással. Az elnökség újabb mandátumra nyert megbízatást, és határozat született arról, hogy a Kolozsvári Műszakis Klub (KMK) mindenkori elnökét a szakosztály vezetésébe is bevonjuk, így Kelemen Nándor egyetemi hallgató, a KMK elnöke is alelnöki mandátumot kapott⁸.

27. alkalommal került sor, március 17-én, videokonferencia formájában a fiatal műszakiak tudományos ülészakára, amelyen 88 szerző 38 előadása hangzott el. A szervező intézmények részéről Bitay Enikő egyetemi tanár, az EME MTSZ elnöke és Dávid László egyetemi tanár, a Sapientia EMTE szenátusának elnöke nyitotta meg a fórumot. Kollár László Péter akadémikus, az MTA főtitkára, építőmérnök megnyitóbeszédében hangsúlyozta a fiatalok konferenciájának fontosságát, ugyanis a jövő tudománya, a magyar tudomány is a fiatalokon múlik. Nemcsak az a jelentősége a tudományos kutatásnak, hogy műszaki eredményeket fog létrehozni, amelyek hasznosulnak, hanem „maga a tudomány tulajdonképpen a gondolkodó értelmiség létrehozásának a színtere is”. Ezért is nagyon fontos, hogy a tudományos kapcsolatok kialakuljanak, a tudományra épülő közösségek segítsenek az egyetemeken és más intézményekben a gondolkodó kritikus értelmiség létrehozásában. Józsa János Balázs, a MTA műszaki tudományok osztályának elnöke a magyarországi és az erdélyi tudományos kapcsolatok ápolásának a fontosságáról beszélt.

A plenáris előadások sorát Kocsis Imre egyetemi tanár, tudományos dékánhelyettes, a Debreceni Egyetem Műszaki Kar Műszaki Alaptárgyi Tanszékének tanszékvezetője nyitotta *Gépészeti diagnosztika – kutatási és oktatási környezet a Debreceni Egyetem Műszaki Karon* című előadásával. Fekete Gusztáv egyetemi docens, a szombathelyi Savaria Műszaki Intézet és az Eötvös Loránd Tudományegyetem Informatikai Karának oktatója *Térdimplantátumok kopásának modellezése* témában, Vekov Imre kutató-mérnök, a New York-i Columbia Egyetem Master of Business Administration (MBA) hallgatója pedig *Mesterségesintelligencia-kalandok Tokiótól New Yorkig* címmel tartott tudományos előadást. A plenáris előadásokat Orbulov Imre egyetemi tanár, a Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem Gépészmérnöki Karának dékánja, az Anyagtudomány és Technológia Tanszék egyetemi tanára és az MTA–BME Lendület Kompozit Fémhabok Kutatócsoport vezetőjének előadása zárta *Kompozit fémhabok kutatása és fejlesztése* címmel. E rendezvény keretében Fekete Gusztáv egyetemi docens munkásságát a Gyenge Csaba-éremmel, Mihály Norbert-Botond vegyészmérnököt kiemelkedő kutatási tevékenységéért pedig a Maros Dezső-díjjal jutalmaztuk. A tudományos bizottság által közlésre elfogadott előadások szerkesztett szövegeit megjelentetjük a Műszaki Tudományos Közlemények sorozatban, illetve az Acta Materialia Transylvanica folyóirat magyar és angol nyelvű változatában.

Május 26-án immár kilencedik alkalommal került sor a magyar műszakis ballagásra Kolozsváron a Kolozsvári Műszakis Klub (KMK) és az EME Műszaki Tudományok Szakosztálya szervezésében. A Kolozsvári Magyar Napok keretében rendeztük meg augusztus 17-én A kolozsvári Iris porcelángyár emlékei című, ipartörténeti előadással egybekötött kiállítást, amely népes közönséget vonzott be az EME előadótermébe. Technikatörténeti alkotótáborunkra ezúttal Sarmaságon került sor, augusztus 22–25. között a szénbányászat szilágysági emlékeit térképeztük fel.

A XXIII. műszaki tudományos ülészakára a Magyar Tudomány Napja Erdélyben rendezvénysorozat keretében 2022. november 19-én került sor. A rendezvény rangját jelentősen emelte két plenáris előadó: Sebestyén Pál György (a Kolozsvári Műszaki Egyetem Automatika és Számítástechnika Karának dékánhelyettes egyetemi tanára), aki a mesterségesintelligencia-technikák használatának újabb lehetőségeit tárta fel, bemutatva saját fejlesztésüket, valamint Barabássy Miklós (gépészmérnök, a Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem tiszteletbeli egyetemi tanára), aki a Szent Korona létrehozásának technológiáját mutatta be, mérnöki szemmel. A számos egyetemet és kutatóintézetet képviselő 43 előadó zömében csoportos kutatásait ismerhették meg az érdeklődők. E rendezvény keretében emlékeztünk meg a repülés egyik magyar úttörőjéről, Martin Lajosról halálának 125., illetve a kolozsvári egyetem alapításának 150. évfordulója alkalmából, amelynek a megalakulásától egyetemi tanára volt haláláig, az 1895/96-os tanévben pedig rektora is.

⁷ https://www.youtube.com/channel/UCmC3XXbKx91_OjUMMuzQ1Aw/featured

⁸ A Kisfaludi-Bak Zsombor titkár által készített t. közgyűlési beszámoló a szakosztály archívumában található.

A Jenei Dezső-emléklap idei kitüntetettje prof. dr. Sebestyén Pál György, számítástechnikai mérnök, egyetemi tanár, a Kolozsvári Műszaki Egyetem Automatika és Számítástechnika Karának dékánhelyettese. A műszaki fórumot könyv- és folyóirat-bemutató zárta. A konferencián elhangzott előadások szerkesztett változatai a Műszaki Tudományos Közlemények sorozatban, illetve az Acta Materialia Transylvanica folyóiratban jelennek meg, az angol nyelvű változatok digitális kiadványként.

November 25–26. között a Magyar Tudomány Napja Erdélyben rendezvény keretében az Országos Magyar Diákszövetség (OMDSZ) Temesváron szervezte meg a II. tehetség-híd. Interdiszciplinaritás és innováció című fórumot. Meghívott előadó volt Bitay Enikő, aki november 26-án Műszaki anyagtudomány interdiszciplináris kontextusban tartott online plenáris előadást.

Szakosztályunk céljai között szerepel a kolozsvári ipartörténeti emlékek összegyűjtése és lehetőségek szerinti feldolgozása, közzététele. E programot az elmúlt évben is folytattuk előadások, interjúk és adatgyűjtések révén, két egykori kolozsvári gyárra fókuszálva: a porcelángyárra és a bőr- és cipőgyárra.

A műszakis nagyjaink program keretében folytattuk az interjúk készítését, adatgyűjtéseket (Incze Mária, dr. Kolozsváry Zoltán, Mattyasovszky-Zsolnay László és Zsófia, dr. Pálffy Károly, Szabó Béláné Simonffy Klára)

6. A Matematikai és Informatikai Szakosztály

A Matematikai és Informatikai Szakosztály minden évben körülbelül félszáz résztvevővel (hazai és magyarországi egyetemi és középiskolai oktatók) megszervezi a *matematika és informatika alkalmazásokkal* konferenciát, amelyen matematikai és informatikai, valamint módszertani előadások hangzanak el. A konferencián néhány magyarországi és erdélyi szakember szokott rendszeresen plenáris előadást tartani. 2022. november 25–27. között került sor a *13. matematika és informatika alkalmazásokkal* konferenciára Kolozsváron, melyen egyetemi, valamint általános- és középiskolai oktatók, kutatók vettek részt. A konferencia 60 regisztrált résztvevője a megnyitót követően Szenkovits Ferenc plenáris előadását hallgatta meg *A kolozsvári matematikaiskola kialakulása* címmel. A különböző szekciókban 22 előadás hangzott el matematika, informatika, didaktika, matematika- és informatikatörténet témakörökben. A konferencia második napján, szombat délután került sor az országos magyar matematikaolimpia szervezőinek találkozására és a Farkas Gyula-emlékérem ünnepélyes átadására is. A Farkas Gyula-emlékérmeket minden évben három olyan matematika- vagy informatikatanárnak ítéli oda a bizottság, akik a romániai magyar nyelvű matematikai és informatikai ismeretek terjesztésében és a tehetséggondozásban kiemelkedő eredményt értek el. Az idei díjazottak: Mastan Eliza matematikus (Németh László Elméleti Líceum, Nagybánya), Nagy Örs matematikus (Báthory István Elméleti Líceum, Kolozsvár), Secăreanu Éva matematikus (Európa Gimnázium, Marosvásárhely). A résztvevők péntek este részt vettek a Visszhang kórus fellépésén a piarista templomban, vasárnap pedig városlátogatással zárult a találkozó.

7. Az EME Agrártudományi Szakosztályának tisztújító közgyűlésére március 11-én került sor az online térben. A napirendi pontok a 2021-es év beszámolójából, a 2022–2026. ciklusra szóló tisztújításból és az éves munkaterv összeállításából tevődtek össze.⁹ A Sapientia EMTE Marosvásárhelyi Karának Kertésmérnöki Tanszéke, a Székely Gazdaszervezetek Egyesülete és az EME Agrártudományi Szakosztály közreműködésével március 5-én metszési bemutatót tartottak *Gyümölcsfák télvégi fenntartó metszése* címmel a Sapientia EMTE Marosvásárhelyi Karán, a koronkai campuson található gyümölcsfagyűjteményben.¹⁰

Fiókegyesületeink

A fiókegyesületek, akárcsak a szakosztályok, fontos pillérei az EME-nek, hiszen különböző régiókat kapcsolnak be a tudományos vérkeringésbe, és hozzájárulnak ahhoz, hogy a kutatómunka, a

⁹ <https://www.eme.ro/esemeny/-/tartalom/esemeny-356027>

¹⁰ <https://www.eme.ro/esemeny/-/tartalom/esemeny-355958>

tudományművelés és -népszerűsítés a nagy egyetemi központokon kívül is eredményes lehessen. A fiókegyesületek tevékenységét a települések betürendjében tüntetjük fel.

Az Erdélyi Múzeum-Egyesület aranyos-vidéki fiókegyesülete a 2022-es évben is több alkalommal szervezett tudományos előadást valamelyik helyi témához kapcsolódóan, amelyekre a tordai Jósika Miklós Elméleti Lícem épületében került sor. Időrendi sorrendben ezek a következők voltak: Vass Sára – Torda épített környezete (január 19.); Keszeg Vilmos – a 150 éves a Tordai Magyar Dalkör emlékkönyv kéziratának a bemutatása (február 23.); Jancsó Katalin – Baby szakácskönyve Novák Máriától (május 18.); Torda a középkorban című kiskonferencia (C. Tóth Norbert – Nemesi gyűlés Tordán az 1410-es években; Lakatos Bálint – Torda város öngazgatási szervezete a középkor végén; Neumann Tibor – II. Ulászló erdélyi útja és tordai megállója 1494-ben) (július 7.) ; Zsigmond Győző – Aranyosszéki magyar népi gombászat (december 15.).

A gyergyószentmiklósi fiókegyesület 2022. június 15–16-án történészkonferenciát szervezett II. András aranybullája és a rendi szabadság védelme Magyarország történetében címmel. Számos könyvbemutatót tartottak, ezek közül a legjelentősebb bemutatott kötetek Marcel Cauchet: *A francia balsorsról*. Budapest 2021.; Garda Dezső: *Székelyföld az 1918. év végi román hódítástól az Országos Magyar Párt megalakulásának időszakáig. Impériumváltás Gyergyóban*. Gyergyószentmiklós 2021.; Pál-Antal Sándor: *Csík-, Gyergyó- és Kászonszék 1848-49-ben*. Csíkszereda 2022. A Gyergyói Népfőiskolai Társasággal közösen november 11–12-én tartotta meg tudomány napi rendezvényét *Rendszerváltás vagy hatalomátmentés Romániában* címmel, melynek fő témája az 1989 decemberétől az 1990 márciusáig tartó időszak reális bemutatása volt. A konferencia rendjén az 1989-es rendszerváltásról, a temesvári felkelésről, Tökés László peréről, a marosvásárhelyi fekete márciusról, a kolozsvári, a gyergyószentmiklósi, a maroshévízi rendszerváltásról, a gyergyószentmiklósi és a gyergyószéki RMDSZ létrejöttéről és a Gyergyói Népfőiskolai Társaság 1990-es létrejöttéről hangzottak el előadások.

A marosvásárhelyi fiókegyesület december 3-án a Teleki Tékában – *A magyar tudomány napja Erdélyben* évi fórumához kapcsolódóan és a marosvásárhelyi Borsos Tamás Egyesülettel közösen – Erdélyi városok a 19. században címmel tudományos konferenciát szervezett, amelyen 8 előadás hangzott el. Az előadások szerkesztett változatait tanulmánykötetben kívánjuk megjelentetni. A fentebb említett Borsos Tamás Egyesülettel szakmai partnerségben kiadtuk a fiókegyesületünk egyik oszlopos tagjának tiszteletére szerkesztett tanulmánykötetet: *Civis, scriptor, historicus. Tanulmányok a hetvenöt éves Sebestyén-Spielmann Mihály tiszteletére*. Szerk. Bányai Réka–László Lóránt–Simon Zsolt. Studium Kiadó, Marosvásárhely 2022.

A sepsiszentgyörgyi fiókegyesület rendezvényeit az online térben népszerűsíti. Kapcsolódva a *Tudomány: út a világ megismeréséhez* témájú *Magyar Tudomány Napja Erdélyben 2022-es* rendezvénysorozathoz a fiókegyesület az agrártudományi szakosztállyal közösen 2022. november 25-én megszervezte az *Agrártudomány az éltető jövőnk alapja* témájú, XVIII. agrártudományi konferenciát. Az esemény társszervezői a Sapientia EMTE Marosvásárhelyi Karának Kertészmérnöki Tanszéke, valamint az illyefalvi LAM Alapítvány.

A program 19 szakmai előadást (összesen 39 szerző jóvoltából) és egy méltatást foglalt magában. A szakmai előadások az agrárium, erdőszet, kertészet és tájépítészet tudományterületeit képviselték. Kiemelendő, hogy az előadók többsége a Sapientia EMTE keretében képzett, frissen végzett agrármérnök, kertészmérnök, tájépítész, illetve aktív hallgatói jogviszonnyal rendelkező agrármérnök és erdőmérnök szakos hallgató volt, akik az oktatóik mentori tevékenysége mellett elkészített saját kutatási eredményeiket mutatták be. Hozzájuk csatlakoztak a Sapientia EMTE agrármérnök, erdőmérnök, kertészmérnök és tájépítészmérnök oktatói saját kutatásaik bemutatójával.

A szilágysomlyói fiókegyesület a Báthory István Alapítvány és a Szilágysomlyói EMKE közreműködésével ünnepelte a *magyar kultúra napját* Szilágysomlyón. A rendezvényen megnyitották Orth István grafikus *Az ember tragédiája* című kiállítását. Előadást tartott Csók Zsolt régész, és

Pilinszky-estre is sor került az Ampelopsis versszínház előadásában.¹¹ Az Erdélyi Múzeum-Egyesület Zilah és vidéke fiókszervezete a Máramaros megyei Szamosardó településen, a Szilágyság peremén, egy tövisháti faluban szervezte meg május 7-én a XIX. *Szilágyság-kutatás napját*, amelynek központi témája a szilágysági népdal, néptánc és a hagyományörzés volt. Neves előadók, kutatók, tanárok tartottak színvonalas előadásokat a jelenlévőknek, majd a rendezvény két Petri Mór-díj átadásával zárult. Társzervező volt az EME szilágysomlyói fiókegyesülete, a zilahi EMKE, a szilágymegyei és máramarosi RMDSZ, a Tövishát Kulturális Társaság, a Szilágy Társaság, a Szilágy Megyei Művelődési és Művészeti Központ és a Hepehupa művelődési folyóirat.¹² Július 10-én Tasnádszarvodon került sor a dr. Petri Mór emlékére állított emlékoszlop avatására a történelmi Szilágyság monográfiáját szerkesztő történész szülőfalujának református templomkertjében, ezt követően előadások hangzottak el, valamint két Petri Mór-díj átadására is sor került.¹³

Az EME Jakó Zsigmond Kutatóintézete

Az 1990-ben újjáalakult Erdélyi Múzeum-Egyesület keretében 2006-ban létrehozott kutatóintézet munkatársainak fő feladata Erdély történelmi és nyelvészeti forrásainak feltárása és közzététele, valamint e történelmi korszakok vizsgálatát megalapozó segédletek és kézikönyvek összeállítása. Az intézet munkatársai tehát olyan alapkutatások végzését vállalták, melyek lehetővé teszik, hogy Erdély múltjáról a korábbinál hitelesebb és időtállóbb képet alkothassunk. A kutatóintézet és forráskiadási programja elválaszthatatlanul összeforrt a hazai és magyarországi medievisztika kiemelkedő képviselője, néhai Jakó Zsigmond (1916–2008) személyével, aki az intézményes keretek között folyó forrásfeltárás és -kiadás révén látta megvalósíthatónak az erdélyi középkor- és kora újkor kutatások fellendítését, és egy olyan fiatal kutatónemzedék kinevelését, amelyre meghatározó szerep hárul e kutatások megújításában. Ennek a forrásközlő tevékenységnek a lényege az, hogy az erdélyi régiségben használt nyelveken íródott források magyar nyelvű kivonatok formájában történő közzététele révén hozzáférhetővé váljanak a szükséges nyelvi és paleográfiai ismereteket nélkülöző történészek, érdeklődők szélesebb köre számára is. A teljes szövegű magyar nyelvű forráskiadások tekintetében pedig a „teljes átírás és a szintén szélsőséges betűhűség közötti józan átmenettel a szöveg hiteles történelmi hangulatának, jellegzetességeinek” a megőrzését irányozza elő, hogy ezek az esetenként több száz oldalas munkák ne csupán a szakemberek szűk köréhez szólnak.

A történész munkatársak forráskiadói tevékenysége eredményeként eddig közel 9800, a kutatás előtt zömében ismeretlen kivonat jelent meg nyomtatásban. E tekintélyes mennyiségű kivonat jelentőségét hangsúlyozza az a tény is, hogy az MTMT mutatói értelmében pl. a kora újkor forráskiadványok, melyek az 1855-ben megindított Erdélyi Történelmi Adatok c. sorozatban jelentek meg, eddig mintegy 1900 független idézést gyűjtöttek össze. Következésképpen mind a hazai, mind a magyarországi történetkutatás igen kedvezően fogadta az erdélyi kora újkor forráskiadásnak ezeket a maguk nemében egyedülálló és hiánypótló vállalkozásait, melyek folytatása a korszak minél elmélyültebb megismerésének alapvető feltétele, és a magyar történetkutatás jól felfogott érdeke.

2022-ben intézetünk tudományos munkatársai összesen 19 tanulmányt és 3 recenziót jelentettek meg, 17 előadást tartottak, 7 kötetet szerkesztettek, 8 tudományos rendezvényt szerveztek, 10 tudományos rendezvényen vettek részt, illetve azt is érdemes kiemelni, hogy 4 kutató végez oktatói tevékenységet a BBTE különböző intézetei keretében, illetve tagjai államvizsga-, magiszteri vagy doktori bizottságoknak.

1. Erdélyi okmánytár (Codex Diplomaticus Transsylvaniae)

A hazai és magyarországi medievisztika egyik legjelentősebb, Jakó Zsigmond által megindított vállalkozásának célja, hogy „az okleveles források minél teljesebb összegyűjtésével és hozzáférhetővé tételével szilárd alapokat biztosítson Erdély középkori történetének tudományos igényű, korszerű műveléséhez”. Jakó Zsigmond a történelmi Erdély – azaz az erdélyi vajda joghatósága alatt álló hét belső-erdélyi vármegye (Belső-Szolnok, Doboka, Kolozs, Torda, Fehér, Hunyad, Küküllő), Székely-

¹¹ <https://www.eme.ro/esemeny/-/tartalom/esemeny-348905>

¹² <https://www.eme.ro/esemeny/-/tartalom/esemeny-363414>

¹³ <https://www.eme.ro/esemeny/-/tartalom/esemeny-375775>

és Szászföld, továbbá az ún. Partiumból Közép-Szolnok és Kraszna vármegye – 1542 előtti, tehát a vajdaság idejéből megmaradt okleveles forrásanyagát mintegy 35 000 szövegre becsüli. Jakó professzor, valamint a munkáját folytató W. Kovács András és Hegyi Géza szerkesztésében eddig az 1023–1389 közötti esztendőök okleveles anyaga jelent meg öt kötetben, melyek 4983 magyar nyelvű kivonatot tartalmaznak.

2. Az erdélyi káptalan és a kolozsmonostori konvent fejedelemségkori protocollumai

A fejedelmi korból az erdélyi káptalannak 20, a kolozsmonostori konventnek pedig 32 kötetnyi jegyzőkönyve maradt fent az MNL OL-ban. A szerkesztők e két országos hatáskörű hiteleshely protocollumainak a feldolgozását alapvetően jegyzőkönyvenként végzik, de egy adott időszakot felölelő regesztakötetbe az illető protocollumok anyaga mellé felveszik azokat a későbbi jegyzőkönyvekben fellelhető bejegyzéseket is, amelyek arra az időszakra vonatkoznak. E módszer előnye, hogy a kutatás számára az illető hiteleshely anyagát egyetlen, összefüggő kronológiai rendben tárja fel. Bogdándi Zsolt és Gálfi Emőke szerkesztésében a gyulafehérvári hiteleshely jegyzőkönyveinek eddig az 1575–1613 közötti évek bejegyzései jelentek meg a sorozat első két kötetében, melyek 1410 magyar nyelvű kivonatot tartalmaznak. A kolozsmonostori konvent fejedelemségkori protocollumaiból pedig Bogdándi Zsolt az 1575–1590 közötti évek bejegyzéseit tette közzé 865 kivonatban.

3. Az erdélyi fejedelmek királyi könyvei

Az erdélyi fejedelmi kancellárián vezetett királyi könyvekből összesen 30 kötet maradt fent az 1569–1689 közötti időszakból az MNL OL őrizetében. A Tonk Sándor professzor kezdeményezésére 1999 őszén megalakult, majd 2008-ig Jakó Zsigmond professzor irányításával működő munkacsoport az egyes fejedelmek királyi könyveit, tekintet nélkül a kötetek számára, egyetlen, külön egységnek tekintve dolgozza fel regesztákban. A kiadvány tehát minden egyes uralkodó teljes anyagát szigorú időrendbe sorolva, egyetlen számsorral fűzi egységbe, mely minden fejedelem esetében újrakezdődik. Fejér Tamás, Rácz Etelka és Szász Anikó szerkesztésében eddig János Zsigmond, Báthory Kristóf és Báthory Zsigmond fejedelmeknek az 1569–1602 közötti évekből fennmaradt hat kötet királyi könyve jelent meg nyomtatásban a sorozat első két köteteként, mely 2540 regesztát tartalmaz.

4. Erdélyi várostörténeti források

Minthogy az erdélyi fejedelmek székhelyére, Gyulafehérvárra vonatkozó forrásanyag zöme – beleértve a város levéltárát is – a 16–17. századi pusztítások során megsemmisült, a megmaradt darabok közül a gyulafehérvári Batthyaneumban őrzött városkönyv (1588–1674), valamint az 1603-tól kezdődő törvénykezési jegyzőkönyvek kiemelkedő jelentőséggel bírnak. Ezek ugyanis nem csupán a városi jogszolgáltatás menetébe és rendszerébe, hanem a városlakók mindennapjaiba is egyedülálló betekintést nyújtanak. Kovács András szerkesztésében eddig a városkönyv, valamint a törvénykezési jegyzőkönyvek 1603–1616. évek közötti anyaga jelent meg nyomtatásban.

5. A magánélet szövegei a 17–18. századi Erdélyben. Wesselényi Kata írásos hagyatéka

Jelen kutatás előzményeként kora újkori erdélyi családok (Kálnoki, Apor, Rozsnyai) íráshasználatának vizsgálatára, főként magánlevelezéseik összegyűjtésére, kiadására, illetve ezekkel kapcsolatos tanulmányok írására került sor. A családi levéltárak vizsgálatakor gyakran előtérbe kerültek a nők által írott és a nekik címzett szövegek, ezért folytatásként a kutatás olyan 17–18. századi nemesasszonyokra fókuszál, akiknek tollforgató tevékenysége túlmutat a magánlevelezéseken.

6. Mai erdélyi magyar digitális helynévtár

Új együttműködés jött létre 2014 tavaszán a Debreceni Egyetem Nyelvtudományi Tanszékének onomasztikai részlegével. 2015 őszén egy Síkfőkúton rendezett konferencia alkalmával az együttműködést kiterjesztették több magyarországi egyetemre, valamint a Nyelvstratégiai Intézetre is. Ennek a megállapodásnak értelmében a Magyar Digitális Helynévtár Magyar Nemzeti Helynévtárrá alakult, ennek fényében az EME nyelvész kutatói a Szabó T. Attila által megkezdett, majd az ún. kolozsvári iskola tagjai által folytatott erdélyi történeti és élőnyelvi helynévkutatás aktualizálását, mai magyar (magyarázatokkal kísért) helynévkatalógus összeállítását tűzték ki célul. 2020-ban megjelent az Aranyos vidékének helynevei című kötet. A munkaterv következő része Gyergyó vidéke településekre bontott mai magyar és történeti helynévanyagának a szerkesztése.

7. Az Erdélyi magyar szótörténeti tár kötetének digitalizálása

A Tár kötetének szerkesztése mellett néhány éve célul tűztük ki a teljes sorozat korszerű digitalizálását, amely korrektúrázás, aktualizálás után kerül az EDA-ba. A végső cél a teljes körű

digitalizálás után olyan adatbázis létrehozása, mely újabb, különböző (elsősorban) nyelvészeti kutatások elvégzését teszi lehetővé. A digitális korrektúra elvégzése lehetőséget biztosít a kétrétegű pdf-formátum létrehozására, így a szöveg másolás után is hibátlan marad.

8. 18–19. századi kapcsolattörténeti kutatások. Aranka György levelezésének sajtó alá rendezése

A projekt célja Erdély 18–19. századi kultúrtörténetének több szempontú feltárása. Erdély történetét a korábbiakban csupán egy kitüntetett náció szemszögéből vizsgálták. Az itt élő népek (magyarok, szászok, románok) kultúrájának párhuzamos vizsgálata lehetővé teszi egy árnyaltabb kép megrajzolását. Hosszú távú cél tehát egy nem nemzetközpontú kultúrtörténet feltárása. A kutatás a BBTE Magyar Irodalomtudományi Tanszék, az MTA Irodalomtudományi Intézet, az ELTE, a Szegedi Tudományegyetem, a Bécsi Tudományegyetem közös együttműködésével folyik.

9. Kortárs politikai-eszmetörténeti kutatások

A kutatás szemléleti keretét az általában vett politikai tér lehetséges módosulásainak problémaköre képezi. Az így kirajzolódó tematikus mezőt fokozatosan szűkítve a következő témák kerülnek a vizsgálódás látóterébe: a politikai szabadság beszűkülésének veszélyei, a kortárs politikai problémák (populizmus, migráció, identitáspolitikák) ezzel összefüggő vonatkozásai, valamint a képviselői demokrácia halmozódó deficitje. Az elmúlt időszak rész kutatásai a következő problémaköröket érintették: az autoritás és a lokalitás lehetséges összefüggései, a bibói és más politikaelméletek párhuzamai, a bibói politikaelméleti elemzés pszichologizáló módszere, a politikai tekintély szerepe a bibói egyensúlyfogalom kimunkálásában, a politikai tekintély lehetséges intézményes garanciái.

Intézményünk, a rendelkezésre álló források függvényében, külső kutatási projekteket is támogat. A 2022. évben olyan kutatócsoportok pályázatait támogattuk, amelyek inter- és transzdiszciplináris kutatási tervek megvalósítására vállalkoznak, és az oktatás szolgálatában is állnak. Előnyben részesültek azok a kutatások, amelyek az EME egykori és jelenlegi gyűjteményeihez kapcsolódnak, egyetemi hallgatókat is bevonnak a kutatómunkába, illetve az oktatási intézményekkel való együttműködésekre alapoznak. A kutatócsoportok vezetői az EME szakosztályainak vagy valamelyik fiókegyesületének tagjai.

2022. augusztus 1-től az alábbi kutatási terveket részesítettük támogatásban:

1. Női írás, női kulturális mecenatúra (19–21. századi példák). Projektvezető: Egyed Emese
2. Hagyatékrendezés az EME kéziratárában. Csetri Elek és Orosz Endre hagyatékainak katalógizálása. Projektvezető: Bogdándi Zsolt
3. Kísérleti eljárás kidolgozása az X-MET800 Optimum Geo műszer használatára biológiai minták esetében. Projektvezető: Csavdári Alexandra
4. Co-amorf loratadin-citrát tartalmú, szájban diszpergálódó tabletták készítése és vizsgálata. Projektvezető: Rédei Emőke Margit
5. Arabmézga- és zselatin-összetételű mikrokapszulák előállítása komplex koacervációval, és a mikrokapszulák vizsgálata. Projektvezető: Sipos Emese
6. Kide kulturális fellendítése rendezvények segítségével. Projektvezető: Talpas János
7. Romániai mobil banking szolgáltatásminőség mérése a felhasználók online értékelése alapján. Projektvezető: Alt Mónika-Anetta
8. Jogtörténetírás Romániában 1989 után: helyzetelemzés, fejlesztési lehetőségek. Projektvezető: Veress Emőd
9. Mikházi római nyílhegyek röntgenfluoreszcencia-spektrometriai (XRF) vizsgálata. Projektvezető: Pánczél Szilamér-Péter
10. Bikompatibilis poli(stirol-b-izobutilén-b-stirol) szálak szövetékek létrehozása centrifugális szálképzési eljárással. Projektvezető: Gergely Attila
11. A lineáris optimalizálás belsőpontos algoritmusainak általánosításai. Projektvezető: Darvay Zsolt
12. Kontrollált tápanyag-utánpótlás hatásának vizsgálata a magkender olajtartalmára és minőségi összetevőinek alakulására. Projektvezető: Nyárádi Imre-István

Gyűjteményeink

Központi könyvtárunkat 2022-ben 247 regisztrált olvasó vette igénybe. Ide szállítottuk a Jordáky-

könyvtár leggyakrabban olvasott köteteit is, mivel az energiaárak növekedése miatt a Jordáky-ház a téli időszakban zárva tartott. A Lakatos utcai könyvtárrészlegünket 35 olvasó látogatta, nagyobb részük a kéziratárban kutatót.

A titkárság segítségével tagtársainkat folyamatosan értesítettük honlapunkon, hírlevélben a szabadon hozzáférhető adatbázisok, szolgáltatások elérhetőségéről. Az elmúlt évben kiadványainkkal a Sepsiszentgyörgyön első alkalommal tartott Sepsi Book Könyvvásár és Kortárs Irodalmi Fesztiválon, júniusban a 11. Kolozsvári Ünnepi Könyvhéten vettünk részt, augusztusban a Kolozsvári Magyar Napok alkalmából szervezett könyvvásáron, valamint a Vásárhelyi Forgatagon, szeptemberben kiadványainkkal a 27. Budapesti Könyvfesztiválon voltunk jelen, decemberben pedig a 2022-ben megjelent köteteinkkel gazdagítottuk a 8. Adventi Könyvvásár kínálatát, ahol az EME kiadványai igen nagy érdeklődésnek örvendtek. Az elmúlt év során 340 könyvet és folyóiratot vettünk leltárba központi könyvtárunkban, melyek adományok, hagyatékok, cserekapcsolatok, valamint vásárlás által kerültek az EME tulajdonába. A köteteket leltározás után a gyűjtemény jellege szerinti könyvtárunk egyikébe küldtük tovább, ahol további feldolgozásra – a kötetek katalogizálására – kerül sor. Folyó év augusztusában Murádin László nyelvész hagyatékából 70 tételnyi folyóiratot, nyelvatlaszt és nyelvészeti kiadványokat vettünk át, melyeket feldolgoztunk, és olvasóink, kutatóink rendelkezésére bocsátottunk. A Murádin-hagyatékon kívül a cserekapcsolatainkból, valamint adományokból származó kiadványokat is feldolgoztuk. Ezáltal újabb értékes kötetek kerültek könyvtárainkba, melyeket ezúton is hálásan köszönünk Magyar Tudományos Akadémiának, az ELKH BTK Történettudományi Intézetének, a Debreceni Kollégiumnak, a Könyvtárellátó Nonprofit Kft.-nek, a SZTE Klebelsberg Könyvtárának, a Regensburgi Magyar Intézetnek, a Magyar Egyháztörténeti Enciklopédia Munkaközösségének, a Kriza János Néprajzi Társaságnak, a Teleki Téka Alapítványnak, a Haáz Rezső Múzeumnak, valamint magánszemélyeknek.

A 2021–2022-es tanév második félévében a Rhédey-házban 3 gyakorlatozó diákot fogadtunk, feladatuk lévén egyenként 250 tétel digitalizálása a régi leltárkönyvekből, az adatok ellenőrzésére és a könyv raktári jelzetének leltárban való megjelölése. Segítségükkel elektronikus leltárkönyvünk újabb 750 tétellel gyarapodott.

Központi könyvtárunk látja el az EME kiadványainak terjesztésével járó feladatokat is (árusítás, forgalmazás, raktározás stb.), a tiszteletpéldányok és az előfizetett kiadványok kiosztását, a bel- és külföldi cserekapcsolatok lebonyolítását és a kötelezpéldányok elküldését. Így az elmúlt év folyamán az Erdélyi Múzeum-Egyesület kiadványaiból 2473 kötetet ajándékoztunk vagy adtunk át tiszteletpéldányként különböző intézményeknek, iskoláknak, vendég előadóknak vagy szerzőknek. Cserepartnereinknek 1365 kiadványt postáztunk, adtunk át személyesen vagy megbízott személy által. Ebben az évben 31 személy fizetett elő az Erdélyi Múzeum folyóíratra, melynek első három számát átvehette postai küldeményként vagy székházunkban személyesen. A 2022 nyarán az EME munkatársai a Babeş–Bolyai Tudományegyetem néhány történelem szakos hallgatójának segítségével rendezték a Moll-ház garázsában és pincéjében levő könyvanyagot. A felhasználható köteteket az EME többi könyvtárába szállítottuk át, a duplum-példányok zömét selejteztük vagy más intézményeknek (BBTE, kolozsvári magyar iskolák) adományoztuk. Összesen több mint öttónányi könyvanyagot sikerült elszállítani. A mintegy 15 folyómétert kitevő kéziratok hagyatékokat az EME Lakatos utcai kéziratárában helyeztük el, feldolgozásukat elkezdtük. A rendezés során felszabadult helyre az EME-székházban összegyűlt, újabban megjelent kiadványainkat szállítjuk át. A Jordáky-házból elszállítottuk a korábban már selejtezett duplum-példányokat, és a sérült, penészes könyvanyagot. Ugyanebben az időszakban zajlott egykori főtítkárnak, Müller Ádám könyvtárának és kézíratainak a rendezése, dobozolása, a kéziratok elszállítása az EME kéziratárába. A több ezer kötetes könyvtárat tematikák és nyelvek szerint csoportosítottuk, a saját állományunkban megőrzésre kerülő köteteket és a kéziratok anyagot elszállítottuk, a könyvtár maradék – naggyobbára idegen nyelvű kötetekből álló és tematikai szempontból könyvtáraink gyűjtőkörébe nem illő – részét pedig a kolozsvári Egyetemi Könyvtárnak ajánlottuk fel. Kéziratárunk állománya a Moll-házból és a Müller-házból átszállított és bedobozolt anyaggal jelentős mértékben, a következő azonosítható állagokkal gyarapodott: Gálffy Mózes nyelvész (1915–1988) hagyatéka (kéziratai, jegyzetei, anyaggyűjtés, fotók, Kocsis Miklós Barabás két füzet – mesék és versek – 13 levéltári dobozban); Kiss István biokémikus (1926–2004) hagyatéka (anyaggyűjtés, levelezés, kéziratok, különnyomatok – kb. 25 doboz); László Tihamér fizikus (1910–1986) hagyatéka (elektrofizikai anyaggyűjtés 69 irattartóban, időrendben);

Heinrich László fizikus (1910–1985) hagyatékának kiegészítése 2 levéltári dobozban; régi (19. századi) színdarabok, színházi és operai műsorfüzetek (20. század), két levéltári dobozban; Györffy István biológus fotóalbuma; Müller Ádám fizikus (1930–2011) hagyatéka (kéziratok, anyaggyűjtés, egyetemi jegyzetek, személyes és családi iratanyag, kb. 20 doboz). Ezekon túl az említett időszakban kéziratárunk két, igen értékes adománnyal gyarapodott: Lőrincze Péter jóvoltából került őrizetünkbe László Gyulának Lőrincze Lajoshoz írott levele (1979. március 3.) és ugyanannak a régészprofesszornak Lőrincze Lajosról készült portréja, Kentelky Endre pedig gyűjteményünket a romániai kertészegyesület két világháború közötti töredékes nyilvántartásával gazdagította. Adományait ezúton is köszönjük!

Az Erdélyi digitális adattár és az EME elektronikus könyvtára

Az EME digitális adattára nyílt hozzáférést biztosít a feltöltött anyagokhoz, így egyrészt lehetőséget nyújt a tudományos munkák szélesebb körben való terjesztésére, másrészt segíti a kutatók dokumentációs munkáját.

2022-ben digitalizálásra került az EME kéziratárában őrzött gyűjtemények közül a Janovics Jenő-hagyatékban levő fotóanyag jelentős része, Bözödi György Petőfivel kapcsolatos anyaggyűjtése és Müller Ádám hagyatékának fotóanyaga. Ezenfelül Pálffy Károly gépészmérnök fotóhagyatékának egy részét, Györkös Mányi Albert festőművész hagyatékát, a kolozsvári Hídlevi Kalandos Társaság székházában található tablókat, fotókat és okleveleket, illetve a Renner család fotó- és iratanyagát, az Iris porcelángyár 1972-ben kiadott emlékkötetét és az EME 1990–1994 közötti iratanyagainak tekintélyes részét digitalizáltuk.

Ebben az időszakban újabb kötetek, továbbá rendezvényeink plakátjai, programfüzetei, a díjazottak laudációi és oklevelei is felkerültek adattárunkba. ([https://eda.eme.ro/.](https://eda.eme.ro/))

Az EME elektronikus könyvtárát 2018-ban hoztuk létre az elektronikus egyedi azonosítóval (DOI) ellátott dokumentumok bevezetése/elhelyezése érdekében. Ez az egyszerű, saját fejlesztésű tár – ahol azon kiadványaink kaptak helyet, melyekhez elektronikus dokumentumazonosítót (DOI-számot) rendeltünk – itt érhető el: <https://eme.ro/publication-hu/>

Egykori és jelenlegi ingatlanaink, gyűjteményünk

Intézményünk újralakulása óta pereskedik jogos tulajdonunk, a Wass Ottilia-ház visszaszerzése érdekében. Amennyiben az ingatlan természetbeni visszaszolgáltatását nem lehetne elérni, mindenképpen kártalanításban szeretnénk részesülni a természetben vissza nem szerezhető ingatlanrészekért. A Jókai u. 14. szám alatti Müller-házban levő tulajdonrészünk elkülönítése és megosztása folyamatban van, ennek lezárultáig sajnos semmilyen komolyabb beruházásba nem kezdhetünk, de az állagmegőrzési beavatkozásokat minél előbb meg kell tennünk.

A Kőkert utcai ingatlan esetében a várossal való közös tulajdon megszüntetésére lépéseket tettünk, az EME által fizetendő megváltási összeggel kapcsolatban várjuk a város választát. A Lakatos utcai ingatlanunk jogi és telekkönyvi helyzete rendezve van. A marosvásárhelyi kétszobás tömbházlakást továbbra is az Orvos- és Gyógyszerésztudományi Szakosztályunk használja székhelyként. Az EME egykori gyűjteményei tekintetében előrelépés nem történt, de jogigényünket továbbra is fenntartjuk. A levéltári és a kéziratári anyagok jelentős része nem az egyesület tulajdona, hanem azok letétként kerültek a tárába, tehát a jog szerinti tulajdonosok az egykori letétbe helyezők örökösei. Az EME-nek az egykori letévőkkel szemben szerződésben is vállalt, jogilag jelenleg is érvényes kötelessége minden szükséges lépést megtenni a letétek visszaszolgáltatása érdekében.

Tisztelettel kérem jelentésem elfogadását.

Kolozsvárott, 2023. március 17-én

Bogdándi Zsolt